

**CONFERINȚA ANUALĂ A ASOCIAȚIEI ROMÂNE
DE SOCIOLOGIE ȘI A ASOCIAȚIEI ROMÂNE
DE PROMOVARE A ASISTENȚEI SOCIALE
(CLUJ, 7–8 MAI, 2004)**

PREZENTARE GENERALĂ

BOGDAN VOICU

Conferința anuală a Asociației Române de Sociologie și a Asociației Române de Promovare a Asistenței Sociale s-a desfășurat în perioada 7–8 mai, 2004 la Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca. Tema manifestării a fost **România socială. Drumul schimbării și al integrării europene**. Au participat 262 de persoane, cu 213 comunicări. În cele ce urmează îmi propun să semnalez câteva aspecte de ordin general, prefațând grupajul dedicat prezentării mai extinse a secțiunilor direct relaționate cu tematica revistei.

Ca de obicei, dincolo de sesiunile plenare și lucrările celor șase secțiuni, conferința s-a constituit într-un spațiu de înnoire/actualizare/acumulare de contacte, într-un loc în care discuțiile informale au permis schimbul de idei. Pe ansamblu, reprezentarea generală plasează Conferința într-un evident *trend* ascendent. Comparând conferințele similare organizate de ASR la care am participat sau despre care am discutat cu alți colegi, tendințele pozitive urmează ordinea cronologică ale evenimentelor de la București (1997 și apoi 2000), Oradea (2003) și acum Cluj (2004). Aspectul pozitiv cel mai vizibil este legat mai ales de afluența participanților, ca și de faptul că aceștia au provenit, practic, din toate centrele cu preocupări în domeniul științelor sociale. A dispărut impresia concentrării și limitării comunităților sociologilor și asistenților sociali la două, trei locații geografice mari. Chiar dacă Bucureștiul și Clujul au furnizat grosul numeric al participanților (în mod natural, dată fiind dimensiunea ambelor centre, ca și calitatea de gazdă al unuia dintre ele), prezența tuturor celorlalte centre universitare a fost semnificativă și salută prin invitarea la alocuțiuni în sesiunile plenare. Lucrările au continuat să fie, în mod firesc, eterogene din punctul de vedere al calității, însă numărul lor mare constituie un semnal asupra potențialului de creștere calitativă, cel puțin sub presiunea concurenței, dar mai ales prin prisma publicului mai larg căruia i se adresează, posibilității mai ridicate de *feed-back* etc.

Un aspect interesant a fost constituit de structura pe vârste a publicului. Cred că sociologii din generațiile tinere au constituit cam jumătate dintre participanți, semnal important pentru deschiderea pe care o manifestă comunitatea sociologilor

către extindere și schimbare. Nu am observat însă, în plen, decât o singură intervenție (mai degrabă accidentală), venită din această zonă.

Aș remarca și timpul relativ scurt alocat manifestării, ceea ce nu a oferit loc nici pentru dezbateri extinse în plen, nici pentru discutarea lucrărilor în secțiunile mai aglomerate. Deși îmbucurătoare ca simbol, prezența primului ministru a contribuit, din păcate, și ea la scurtarea drastică a unora dintre secțiuni.

Probabil că focalizarea secțiunilor pe tematici mai înguste (la Cluj, secțiunile au constituit domenii largi de cercetare), ar putea, pe viitor, să stimuleze mai mult dezbaterile științifice (cu amendamentul creșterii numărului de săli de conferință necesare și implicit al costurilor). Pe de altă parte, numărul mare de comunicări sugerează nevoia organizării mai frecvente sau pe perioade mai lungi a unor astfel de manifestări (trei zile în loc de una și jumătate ar fi, probabil, o idee mai bună). Este adevărat însă că acest lucru este – și el – stingherit de obstacole de natură financiară.

Grupajul care urmează își propune să prezinte câteva dintre secțiunile conferinței, imediat legate de tematica generală a revistei noastre, centrală, de altfel, în contextul întregii manifestări.

SECȚIUNEA *CONTRIBUȚIA SOCIOLOGIEI LA DEZVOLTAREA SOCIALĂ*

SIMONA VONICA RĂDUȚIU

Secțiunea a fost moderată de prof. dr. Cătălin Zamfir și prof. dr. Dumitru Sandu, Facultatea de Sociologie și Asistență Socială, Universitatea din București. Secretariatul secțiunii a fost asigurat de drd. Gyöngyi Pásztor, Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj Napoca. Lucrările prezentate au constituit puncte de plecare pentru analiza și dezbaterile științifice a diferitelor aspecte ale dezvoltării sociale în societatea românească actuală, confruntată cu tranziția de la economie planificată la economie de piață, dar și cu finalizarea negocierilor de aderare la Uniunea Europeană.

Au fost abordate subiecte de maximă importanță pentru cercetătorul social: protecția socială, problemele sociale, migrația circulatorie, capitalul social, dezvoltarea comunitară, sărăcia, corupția, democrația, piața muncii, aderarea la Uniunea Europeană. Au participat profesori, cercetători, doctori și studenți doctoranzi din centre universitare și institute de cercetare din București, Cluj, Petroșani, Iași, Oradea, Timișoara. Secțiunea s-a bucurat, în mod deosebit, de participarea lui Victor Mocanu, Președintelui Asociației de Asistență Socială din Republica Moldova.

Sărăcia subiectivă în contextul tranziției a fost prezentată de drd. Alexandra Dușa, Facultatea de Sociologie și Asistență Socială, Universitatea din București. Pornind de la definiția sărăciei ca „stare social-culturală și psihologică” (C. Zamfir), lucrarea a explorat conceptul de sărăcie subiectivă, prin analiza a trei indicatori:

dacă subiectul se consideră sau nu sărac (pe o scală de la 1 la 10), dacă are venituri sub un prag pe care îl consideră minim/decent și dacă consideră că veniturile nu îi ajung. Totodată, s-a luat în considerare relația dintre sărăcia auto-percepută și ratele sărăciei înregistrate de CASPIS. Analizele comparative au reliefat faptul că nu există legătură între ratele sărăciei înregistrate de CASPIS și cea înregistrată subiectiv pe scalele de la 1 la 10. Bazele de date utilizate în analiză au fost: Barometrele de Opinie Publică 1995–2003 (FSD), Diagnoza Calității Vieții 1994–1997 (ICCV), Sondaj sărăcie 1993 (ICCV), date CASPIS și Moving out of Poverty – Pilot (WBI). Principala critică adusă lucrării a fost comparabilitatea datelor obținute prin autoaprecierea sărăciei de către subiecți pe o scară de la 1 la 10.

Dr. Petru Vîrgă a prezentat lucrarea *Rețele de solidaritate, capital social și satisfacție în organizații. Analiză comparativă*. Lucrarea a trecut în revistă un bogat suport teoretic utilizat pentru definirea capitalului social. Comentariile pe marginea lucrării s-au centrat în jurul caracteristicilor capitalului social românesc.

Drd. Gyöngyi Pásztor, Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj Napoca și Universitatea din Budapesta a prezentat un studiu de caz extrem de interesant *Locul anonim – sărăcire în zona intermediară a Clujului*. Urmărind istoricul economic și social al zonei selectate, prezentarea a pus în evidență dinamica urbană a unei zone relativ centrale din Cluj, precum și probleme sociale specifice și sărăcia cu care se confruntă. O contribuție deosebită pentru exemplificarea prezentării și-au adus fotografiile din cartierul respectiv. Principalele comentarii s-au referit la criteriile selecției ariei investigate și relevanța extinderii concluziilor asupra unor zone urbane similare din România.

Dr. Șerban Olah a prezentat lucrarea *Piața muncii – o abordare sociologică*. Au fost trecute în revistă principalele caracteristici ale pieței muncii românești și s-a subliniat rolul pe care îl joacă îmbunătățirea ocupării forței de muncă pentru relansarea economică durabilă a României.

Drd. Simona Vonica Răduțiu, cercetător științific, Institutul de Cercetare a Calității Vieții, Academia Română, București a prezentat *Aderarea României la Uniunea Europeană: impactul asupra statului bunăstării românesc*. Actuala extindere a Uniunii Europene cu zece noi state membre și viitoarea integrare a Bulgariei și României, în anul 2007, au sporit interesul comunității științifice pentru studiul progreselor înregistrate în domeniul politic, economic și social, de-a lungul tranziției, în țările din fostul bloc comunist. Lucrarea a analizat impactul la nivel social al negocierilor dintre România și Uniunea Europeană, în condițiile în care România și-a asumat unilateral data de 1 ianuarie 2007 ca ipoteză de lucru pentru închiderea pregătirilor de aderare la Uniunea Europeană. Comentariile aduse lucrării au vizat, în special, armonizarea cerințelor specifice de adoptare a *aquis*-ului comunitar cu interesul național al implementării reformei în domeniul asistenței sociale.

Prof. Dr. Vasile Miftode, Universitatea „Petre Andrei”, Iași, în cadrul lucrării *Incultura și biro-corupția în tranziția românească* a accentuat efectele sociale ale

unei serii de disfuncționalități cu care societatea românească se confruntă, în trecerea spre o economie de piață.

Plecând de la cazuri concrete de corupție, autorul a surprins mecanismele de funcționare, a atras atenția asupra răspândirii lor pe scală națională, asupra consecințelor și a subliniat importanța găsirii unei soluții pe termen lung. Discuțiile aferente au supus atenției direcțiile din reforma în domeniul administrației publice, nenumăratele semnale din rapoartele internaționale privind corupția în România. Totodată s-a încercat trasarea unor posibile soluții pentru viitor: o mai mare atenție acordată sistemului educațional și reformei din acest domeniu, selecției și pregătirii funcționarilor publici, reglementărilor privind statutul funcționarilor publici.

Reconfigurarea comunitară și dezvoltare durabilă în România contemporană susținută de Dr. Tudor Pitulac, Universitatea „Petre Andrei”, Iași, a subliniat efectul devastator al perioadei comuniste asupra organismului comunitar mutilat de fluxurile migraționale dictate de industrializarea masivă și urbanizarea accentuată. Întrebarea majoră ridicată în cadrul prezentării și comentariilor care au urmat a fost în ce măsură reconfigurarea comunitară actuală reușește să susțină eficient dezvoltarea durabilă. Un element important îl constituie implementarea diferitelor măsuri guvernamentale de politică socială adecvate, în acest sens.

Lucrarea lui Andrei Negru și Dr. Silviu G. Totelecan *Obstacole în calea dezvoltării durabile* a subliniat principalele obstacole „obiective” (vizibile) și „subiective” (presupuse, previzibile) cu care se confruntă comunitățile rurale. Într-o listare sumară, acestea ar fi: slabele legături cu agenții sociali din zonă, slaba infrastructură, regresul instituțional, funcționarea mecanismelor de coagulare a interesului comunitar, slaba percepție a inițiativei locale, inexistența unor mecanisme de prelucrare a produselor animaliere, menținerea în afara comunității a noilor veniți (de obicei, turiști), imobilismul capitalului economic și social (așteptarea infuziei de capital „din afară”), decapitalizarea, lipsa încrederii, necunoașterea unor modele de dezvoltare, neexploatarea unor modele de succes, climatul insuccesului, modelul fatalist, modul obstrucționat de abordare a problemelor comunitare („există în măsura în care există cereri de la primărie”).

Mihai Dumitru, cercetător științific, Institutul de Cercetare a Calității Vieții, Academia Română, București, a prezentat lucrarea *Economie și democrație. România pe lungul drum al democratizării*. În strânsă legătură cu prezentările anterioare, au fost puse în evidență principalele probleme și disfuncționalități ale tranziției economiei românești, în contextul încă tinerei democrații românești. Întrebările adresate autorului au vizat previziunile pe termen scurt și mediu asupra direcțiilor spre care se îndreaptă țara noastră.

Victor Mocanu, Președintele Asociației de Asistență Socială, Republica Moldova și Angela Mocanu au prezentat *Restructurarea sistemului de sănătate al Moldovei: analiza opiniei publice*. Răspunsurile au fost cumulate în perioada 2001–2003 și s-au concentrat asupra implementării reformei în domeniul sănătății. Din păcate, această reformă, alături de altele prezentate succint de autor, a eșuat,

acutizând probleme sociale cu care se confruntă populația. Comentariile aferente au fost extrem de animate, vizând în special comparabilitatea situațiilor dintre România și Republica Moldova.

A urmat lucrarea extrem de interesantă prezentată de colegii de la Universitatea din Petroșani: prof. dr. Krausz Septimiu și Stegar Irinel: *Problema problemei sociale. Împreună cu lucrarea Protecția socială de tip pasiv și consecințele aplicării ei în Valea Jiului*, susținută de Stegar Irinel, acest set a reprezentat o abordare sociologică asupra problemelor zonei Văii Jiului (de exemplu, infrastructura), comparativ cu cele specifice ariilor concrete investigate (de exemplu birocrăția sau rezistența la schimbare).

Dr. Călina Ana Butiu, Universitatea „1 Decembrie” din Alba Iulia, a prezentat studiul *Actori sociali ai bunăstării – o analiză comparativă a instituțiilor publice și private din județul Alba*. Cercetarea a fost realizată cu sprijinul Direcției de Dialog, Familie și Solidaritate Socială, Alba Iulia, care a facilitat distribuirea a două tipuri de chestionare: unele adresate instituțiilor publice și altele adresate organizațiilor non-guvernamentale. S-a constatat, cu acest prilej, că ONG prezintă o mai mare diversitate de profesii exercitate, utilizează un număr mai mare de voluntari în desfășurarea activității proprii și dispun de mai multe acte care le reglementează funcționarea.

Dr. Luana Pop, Facultatea de Sociologie și Asistență Socială, Universitatea din București a prezentat lucrarea *Fete instituționale ale tranziției*. Importanța unor modele sustenabile pentru perioada tranziției ridică problema identificării problemelor sociale ca răspuns, strategii de context. Majoritatea fenomenelor sociale în România au fost interpretate fie prin prisma politicului iremediabil coruptibil, fie prin prisma individului, purtător al mentalității comunității, ceea ce conduce la neresponsabilizarea individului. Ca o primă constatare, problemele sociale dispun de aceeași evoluție în cadrul proceselor de constituționalizare. Din păcate, majoritatea proceselor de instituționalizare au fost pendulatorii în România. Un exemplu în acest sens l-ar putea constitui implementarea venitului minim garantat, respectiv, descentralizarea ajutorului social, realizată, inițial, în lipsa unui cadru legislativ adecvat. Un alt exemplu în același sens îl constituie asigurările sociale din domeniul sănătății. Pendulările legislative, respectiv guvernamentale sau în alte cuvinte ciclurile instituționale paralele ciclurilor electorale au condus la situația din anul 1999, când România a fost țara cu cel mai mare număr de contribuții sociale pe număr de locuitor. În acest context, singurul mod viabil de implementare a politicilor sociale în România îl reprezintă descentralizarea.

Adițional lucrărilor incluse în program, în cadrul secțiunii a mai fost prezentat studiul *Calitatea vieții în Municipiul Petroșani pe două dintre dimensiunile sale*. Dr. Ioan Hirghiduş și drd. Valentin Fulgar, Universitatea din Petroșani, au analizat nivelul auto-perceput al facilităților urbane oferite cetățenilor care locuiesc în Petroșani. Principala concluzie a fost starea generală de degradare urbană, dublată de o proastă administrare din punct de vedere locativ. Criticile lucrării au vizat

operaționalizarea conceptului de „calitatea vieții” și selecția indicatorilor utilizați în cadrul cercetării realizate.

Dr. Maria Dan, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj Napoca, a prezentat studiul *Probleme și politici specifice pieței muncii în județul Cluj*. Lucrarea a analizat categoriile socioprofesionale, ratele de ocupare și de șomaj înregistrate în județ. Comparativ cu celelalte județe, s-a considerat că județul Cluj prezintă aceleași caracteristici generale, dar structura demografică specifică a facilitat o mai bună structurare a ocupării. Discuțiile aferente au subliniat oportunitățile de angajare într-un oraș cu caracteristicile Clujului, atractivitatea pentru locuitorii județelor învecinate și existența economiei subterane.

Prof. dr. Dumitru Sandu, Facultatea de Sociologie și Asistență Socială, Universitatea din București, a prezentat lucrarea *Cultură și experiență de migrație în satele României*. Textul propune o analiză a tipologiei culturale a satelor românești, prin prisma experienței de migrație internațională a acestora. Tema, aflată în continuarea preocupărilor mai vechi ale autorului, aduce în prim-plan un element de originalitate, tocmai prin această tipologizare și prin fundamentarea sa empirică. Cele șase tipuri de sate (cu cultură tradițională, asociate cu izolarea, cu cultură de tip minoritar-religioasă, minoritar-etnică, modernă, de imigrare) sunt structurate în jurul unor criterii extrem de palpabile: diversitate etnico-religioasă, stoc de educație, grad de izolare, experiență de migrație internă. Ele constituie premisa unor modele de dezvoltare probabile diferite pentru localitățile din fiecare categorie în parte.

SECȚIUNEA ACCESUL RURALULUI LA DEZVOLTAREA DURABILĂ

OZANA OANCEA CUCU

Reunind specialiști în sociologie rurală din nouă centre universitare și de cercetare din țară: Alba-Iulia, Brașov, București, Cluj, Craiova, Iași, Oradea, Sibiu, și Timișoara, secțiunea *Accesul ruralului la dezvoltarea durabilă*, moderată de prof. dr. Ilie Bădescu și prof. dr. Vasile Miftode, a adus în prim-planul vieții științifice multe dintre problemele de interes ale satului românesc actual.

Comunicările acestei secțiuni au tratat atât aspecte concrete, legate de starea resurselor pragmatice (bunuri materiale, relații sociale), ori a celor ideatice (stocul de educație, mentalități, credințe, temeri, speranțe) ale ruralului, cât și aspecte legate de consecințele pe care starea acestor resurse, dar și o seamă de procese, precum mobilitatea socială, schimbarea socială ori globalizarea le au asupra configurației actuale a satului și, prin urmare, asupra șanselor sale de acces la dezvoltarea durabilă, din perspectiva integrării României în Uniunea Europeană.

Comunicările prezentate au fost deosebit de diverse, atât în ceea ce privește tematica, cât și în privința modalității de abordare: unele au avut un caracter

preponderent teoretic, altele s-au axat pe studii comunitare calitative sau au avut la bază analize cantitative reprezentative la nivel național.

În prima categorie ar putea fi integrate comunicarea *Satul românesc și disfuncționalitățile integrării* a prof. Traian Vedinaș de la Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, precum și comunicarea *Cercetarea-intervenție și dezvoltarea cu finalitate socială a satului* a conf. dr. Ion Ionescu, Catedra de sociologie a Universității „Al. I. Cuza” din Iași.

Comunicarea domnului Traian Vedinaș a atras atenția asupra câtorva dintre cele mai acute probleme legate de infrastructura și geografia rurală actuală, probleme considerate a fi piedici reale în procesul de integrare europeană: rata extrem de scăzută a celor care au apelat la programele de dezvoltare finanțate de către Uniunea Europeană; gradul ridicat de dezinteres al sătenilor în privința modernizării, relevat de discrepanța între interiorul modern al gospodăriilor țărănești și exteriorul lor primitiv; ignoranța crescută în legătură cu dobândirea cunoștințelor agricole moderne, accentuată, în cele din urmă, și de dispariția din rural a agronomilor; în fine, gradul scăzut de urbanizare, măsurat prin numărul mare al cătunelor neelectrificate, al drumurilor de pământ, precum și al căilor de comunicație nemodernizate din rural.

Dacă prezentarea profesorului T. Vedinaș a reprezentat o sintetizare a problemelor cu care se confruntă, în momentul de față, satul românesc, comunicarea conferențiarului Ion Ionescu ar putea fi considerată o încercare de soluționare a acestora. Folosind numeroase exemple din sociologia mondială de renume, Ion Ionescu a pledat, astfel, în comunicarea sa, pentru o dezvoltare cu finalitate socială a satului, bazată pe folosirea cercetării-intervenție.

În categoria comunicărilor care au avut la bază analize cantitative reprezentative la nivel național ar putea fi integrate: comunicarea *Caracteristicile cultivării pământului în gospodăria rurală din regiunea economică a 6-a* a prof. Gheorghe Șișeștean de la Universitatea din Oradea, comunicarea *Mobilitatea socială în rural* a doamnei Ioana Petre, cercetătoare la Institutul de Sociologie al Academiei Române, precum și comunicarea *Satul și temerile sale* a Ozanei Cucu-Oancea, cercetătoare la același Institut de Sociologie bucureștean.

Parte a unei cercetări ample, comunicarea domnului G. Șișeștean a vizat, în special, problema caracteristicilor cultivării pământului din nordul Transilvaniei (regiunea economică a 6-a), zonă considerată a avea cea mai mare pondere de terenuri necultivate din țară. Având la bază analize statistice riguroase, cercetarea a evidențiat faptul că, în cea mai mare parte, sătenii din nordul Transilvaniei (și nu numai) practică o agricultură de tip evantai (cultivă de toate pe suprafețe mici), neproductivă la nivel european, care atrage după sine alterarea altor ramuri ale economiei țărănești, cum ar fi zootehnia, ducând în cele din urmă la prăbușirea, în cascade, a satului. Situația se prezintă însă și mai alarmant, atunci când scăderea suprafeței de pământ cultivat nu se asociază cu o creștere a unor elemente de economie alternative, cum ar fi creșterea turismului rural, modelul economic devenind cu totul nefuncțional.

Având la bază datele rezultate în urma unei anchete CURS, efectuate pe un eșantion rural reprezentativ național de 15 791 de subiecți, comunicarea doamnei Ioana Petre a demonstrat cu rigurozitate faptul că tendințele de reducere a stocului de cunoaștere din comunitățile rurale (prin reducerea stocului de învățământ) au condus și la încetinirea semnificativă a ritmurilor și proporțiilor proceselor de mobilitate socială, atât în plan intragenerațional (de-a lungul carierei), cât și în plan intergenerațional.

Parte a proiectului de amploare *Raportul Dezvoltării Rurale*, desfășurat în cadrul Institutului de Sociologie al Academiei Române din București, lucrarea prezentată de subsemnata a încercat, pe baza datelor unui sondaj CURS efectuat în iunie 2003, pe un eșantion reprezentativ la nivel de județ, cuprinzând 36 000 indivizi (17 000 indivizi în mediul rural), să surprindă și să analizeze temerile care contribuie, în cea mai mare măsură, la generarea stării de spirit care domină astăzi mediul rural românesc, precum și dinamica acestor temeri (fiind utilizate în analiză și bazele de date ale Barometrelor de Opinie aplicate în România între anii 1995–2003). Concluzia care s-a desprins în urma acestei comunicări a pus în evidență faptul că, în momentul de față, teama de boală, împreună cu teama de prețuri, constituie temerile majore din mediul rural, contribuind, alături de pesimism și insatisfacția față de viață, la creionarea unei stări de spirit sumbre a satului românesc.

Cele mai multe dintre comunicările de la această secțiune au avut însă ca obiect studii în care aspectul teoretic a fost dublat de o cercetare empirică a satului, fiind întreprinse studii de caz în comunitățile rurale Roșia Montană (Alba), Beiuș (Bihor), Acriș – Vama Buzăului (Brașov), Drăguș (Brașov), Rotbav (Brașov), Moțăței (Dolj), Licurici (Gorj), Ciacova (Timiș), Șiuta (Vâlcea). O parte au vizat, cu precădere, aspecte sociale ale comunităților (rețele sociale, forme asociative, relația dintre instituțiile sociale și familie, abandonul școlar, reprezentări ale schimbării sociale), în timp ce o altă parte dintre acestea s-a axat, în principal, pe aspectele economice (diversificarea activităților neagricole, dezindustrializarea și economia de subzistență, lipsa resurselor).

Comunicarea *Satul risipit de mondializare. Impactul psiho-social și rezidențial al proiectului Roșia Montană Gold Corporation* a lui Mihai Pascaru de la Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia a adus în prim plan problema strămutării și relocării populației din zona Roșia Montană-Abrud-Câmpeni, apărută în urma derulării proiectului de exploatare la suprafață a zăcămintelor de aur și argint. Comunicarea domnului M. Pascaru s-a axat pe analiza consecințelor psihosociale ale procesului de strămutare și relocare a populației Roșiei Montane. Punând față în față obiectivele proiectului *Roșia Montană Gold Corporation* cu rezultatele concrete ale unei anchete sociologice efectuate printre localnicii zonei de impact, în comunicarea domniei sale, M. Pascaru s-a oprit cu precădere asupra câtorva dintre cele mai importante consecințe negative ale implementării proiectului: distrugerea ecosistemului, epuizarea zăcămintelor, polarizarea economică, acutizarea conflictelor la nivelul comunității, slăbirea și chiar distrugerea unor elemente identitare.

Plecând de la premisa că, în orice comunitate, instituțiile dominante influențează exercitarea rolurilor conjugale în primii ani de căsnicie, domnul Dumitru Bâtar de la Facultatea de Științe a Universității „Lucian Blaga” din Sibiu a prezentat comunicarea *Rolul instituțiilor sociale în adoptarea și exercitarea rolurilor conjugale în familiile tinere din comunitățile rurale*. Comunicarea a avut la bază cercetarea concretă a unui lot de familii tinere din mediul rural, efectuată prin intermediul interviului, istoriei de viață, precum și a observației participative. Analizând, cu precădere, funcțiile pe care le au familia de origine, biserica și instituțiile economice în exercitarea rolurilor conjugale ale tinerilor din rural, cercetarea domnului D. Bâtar a arătat faptul că instituțiile economice sunt cele care influențează, în cea mai mare măsură, modul în care se desfășoară acestea, în vreme ce familia de origine și biserica au o influență tot mai mică. Din păcate însă, pentru cele mai multe cupluri, instituțiile economice s-au dovedit a avea, mai degrabă, un rol negativ, captând întreaga viață a acestora.

Prin comunicarea *Niculae Moromete*, domnul Romulus Oprică, student în anul al IV-lea la Universitatea „Transilvania” din Brașov a adus în discuție alte două probleme acute ale ruralului românesc: accesul anevoios la educație și abandonul școlar.

Comunicarea *Reprezentări ale schimbării sociale în mentalitatea rurală* a Florenței Stăvărache, cercetător la Departamentul de cercetări socioumane al Institutului de Istorie „G. Bariț” din Cluj-Napoca, a avut la bază studiul-pilot al comunei Mociu. Deși concluziile acestei cercetări exploratorii pilot se cer a fi testate și validate prin cercetări viitoare mai extinse, comunicarea a pus în lumină câteva aspecte interesante, cu privire la mentalitatea rurală a schimbării: țărani sunt bucușii de retrocedarea pământurilor, dar nemulțumiți de rentabilitatea scăzută a practicării agriculturii datorate fărâmițării pământului, desființării CAP, imposibilității de a ajunge la utilajele performante; sunt încrezători că intrarea în Uniunea Europeană va aduce o îmbunătățire în ceea ce privește accesul la o agricultură modernă, dar în același timp speră că, odată integrați în UE, prețul fondului funciar va crește, iar ei se vor putea îmbogăți vânzându-și pământurile! Așadar, în ceea ce privește starea agriculturii, cercetarea a relevat faptul că țărani au o atitudine întrucâtva contradictorie, ce trădează deruta perioadei de tranziție în care încă trăiesc.

Comunicarea *Rețele sociale și forme asociative comunitare ca bază a dezvoltării durabile. Cazul Drăgușului contemporan*, a doamnei Codrina Șandru, lect. univ. la Universitatea „Transilvania” din Brașov, a adus, în fine, o notă de optimism în ceea ce privește potențialul de dezvoltare a unor comunități din mediul rural românesc. Ideea de bază a acestei comunicări a fost aceea că dezvoltarea durabilă a comunităților nu se poate realiza fără implicarea comunităților înseși, prin crearea de capacități comunitare durabile, cum ar fi, de pildă, crearea de asociații sau stimularea participării voluntare. Cercetarea întreprinsă în satul brașovean Drăguș, deși a avut, mai degrabă, un caracter exploratoriu, a pus în

lumină aspecte interesante și îmbucurătoare în același timp cu privire la capacitatea de mobilizare a resurselor comunitare, fiind, astfel, identificate câteva componente ale vieții colective prin care se poate defini potențialul asociativ și capacitatea comunități drăgușene de dezvoltare: vecinătatea, asociațiile de petrecere a timpului liber, asociațiile sportive, precum și cele tradiționale ale tinerilor, de Crăciun.

Oarecum în același registru de idei s-a încadrat și comunicarea *Structuri economice și sociale în mediul rural. Cercetare concretă în comuna Licurici, județul Gorj* ai cărei protagoniști au fost Constantin Crăițoiu, Laurențiu Lazăr și Adrian Otovescu de la Facultatea de Sociologie din Craiova. Cercetarea care a stat la baza acestei comunicări s-a realizat în paralel în două comunități rurale ale Olteniei: Licurici din județul Gorj și Șuta din județul Vâlcea. Ideea de bază a cercetării a fost aceea de a demonstra că, deși cele două comunități se aseamănă în foarte multe privințe (sunt plasate în zone colinare, unde se cultivă viță de vie și pomi fructiferi și se practică creșterea animalelor, sunt plasate în apropierea unor orașe importante, nu au fost colectivizate ș.a.), modul diferit în care oamenii înțeleg schimbarea și importanța mobilizării întregii comunități în procesul de gestionare a resurselor face ca între cele două comunități să apară diferențe semnificative, în privința perspectivelor de dezvoltare.

Comunicarea *Efectele dezindustrializării și economia de subzistență în spațiul de tranziție rural-urban. Studiu de caz: Comuna Ciacova, județul Timiș*, a domnului Marius Vasiliuță de la catedra de sociologie-antropologie a Universității din Timișoara s-a axat, în special, pe consecințele negative pe care dezindustrializarea le-a avut în mediul rural asupra mentalității și comportamentului economic și cultural.

O altă comunicare interesantă a fost și cea a cercetătoarei Ana Bleahu de la Institutul de Cercetare a Calității Vieții din București, *Diversificarea activităților neagricole la nivelul gospodăriei țărănești în două sate din județele Brașov și Dolj*. Având la bază o cercetare inițiată de Institutul englez de Resurse Naturale al Universității din Greenwich în trei țări foste comuniste, România, Georgia și Armenia, lucrarea doamnei Ana Bleahu a scos în evidență profilul activităților neagricole al gospodăriilor țărănești de astăzi. În acest sens, s-au desprins următoarele caracteristici: sunt inițiate de un număr redus de persoane, de regulă, de una singură; valorifică abilitățile și cunoștințele membrilor gospodăriei; sunt administrate, organizate și coordonate în întregime de către membrii gospodăriei; au un nivel scăzut de investiții; au un nivel scăzut al productivității; majoritatea nu sunt înregistrate, nu se plătesc taxe sau impozite; nu au un plan de dezvoltare pe termen lung; majoritatea sunt sezoniere; ocupă doar parțial timpul de muncă al celor implicați; sunt strâns dependente de agricultură; raportul dintre inputuri/outputuri este foarte dificil de înregistrat și cuantificat, deoarece implică schimbul de servicii între membrii comunității, relații de întraajutorare, barterul ș.a.. Studiul doamnei Bleahu a relevat faptul că, deși ponderea populației implicate astăzi în activitățile neagricole este aceeași cu cea înregistrată acum mai bine de 70 de ani, majoritatea gospodăriilor dezvoltă un portofoliu de activități complementare agriculturii, care de regulă, transcend granițele gospodăriei, ale satului și uneori ale țării.

Lucrările secțiunii *Accesul ruralului la dezvoltarea durabilă* s-au încheiat cu propunerea adresată de către domnul prof. dr. Ilie Bădescu specialiștilor în sociologie rurală prezenți la congres de a participa la realizarea unui dicționar inedit de sociologie rurală, care să faciliteze accesul cercetătorilor la studierea unui domeniu pe nedrept neglijat în ultimii ani.

SECȚIUNEA *DEMOGRAFIE ȘI MIGRAȚIE*

MONICA CONSTANTINESCU

Secțiunea *Demografie și migrație* (moderatori: prof. dr. Vasile Ghețău, prof. dr. Traian Rotariu, secretar secțiune: lect. dr. Elmer Mezei) a Conferinței Anuale a Asociației Române de Sociologie și a Asociației Române de Promovare a Asistenței Sociale a reunit un număr mare de prezentări (28 de materiale incluse în programul conferinței), fără îndoială, dovadă a interesului sporit de care se bucură în rândul specialiștilor teme din spațiul demografiei și migrației și a importanței problematicei pe care cele două domenii le abordează, în contextul României contemporane.

Complexitatea celor două domenii (demografie și migrație) a fost reflectată de diversitatea ridicată a subiectelor abordate de către participanții la Conferință, impunând un caracter relativ eterogen lucrărilor secțiunii ca întreg, greu de cuprins într-o sinteză. În condițiile diversității tematice amintite, limitările de timp inevitabil impuse de participarea numeroasă (aproximativ 10 minute pentru fiecare prezentare) au dat, mai degrabă, ocazia semnării unor idei, modalități de abordare a unor probleme, preocupări contemporane, probleme de metodologie, aspecte teoretice interesante, decât unor discuții aprofundate pe marginea unuia sau altelea dintre prezentări.

În ansamblu, secțiunea a fost dominată de abordările demografice, un spațiu important revenind unor teme ca: fertilitate, structura pe vârste a populației, fenomenul de îmbătrânire a populației, nivelul de instruire a populației, comportamente premaritale și maritale, structuri etnice și profesionale, abordate fie global (nivel național), fie în perspectivă regională (perspectiva *regiune istorică*: Transilvania, Banat). A fost, de asemenea, abordată tema proiecțiilor demografice ale evoluției populației României, tratată independent sau în legătură cu procese complexe, de tipul *dezvoltare socială*.

Felul în care tehnologia sistemelor informaționale geografice poate fi aplicată în studiul populației din România a deschis o perspectivă interesantă asupra posibilităților de abordare a informației sociodemografice rezultată din anchete, în relație cu spațiul. Formele în care informația pornește din mediul de cercetare către factorii de decizie în administrație și modalitățile în care comunicarea între

cercetare și alt tip de instituții pentru care ar putea oferi date/analize se poate realiza/se realizează în termeni concreți a constituit o altă temă de dezbatere. Tema migrației interne și internaționale a fost mai slab reprezentată în economia secțiunii. Noutatea unor procese ca migrația dinspre urban spre rural sau migrația internațională, momentul de început al studiilor în domeniu (și ne referim, în special, la migrația internațională) și-a pus în mod firesc amprenta asupra discuțiilor.

Marcate de inegalități din punctul de vedere al finalizării/scopului (materiale ipoteză, materiale pe o temă în lucru, materiale finalizate, materiale descriptive, materiale elaborate teoretic), prezentările au adus subiecte interesante de dezbatere, au semnalat interese de cercetare și au constituit un bun prilej de cunoaștere profesională. Distribuția anterioară desfășurării Conferinței a unui set cu textele/rezumatele prezentărilor ar fi facilitat poate, discuțiile și ar fi constituit un punct mai bun de plecare în stabilirea legăturilor profesionale.

Întâlnirea specialiștilor din domeniul demografiei, statisticii sociale, sociologiei a dat o notă aparte secțiunii, deschizând fiecăruia dintre participanți oportunitatea unor colaborări interdisciplinare. Participarea din diferite arii geografice (inclusiv Republica Moldova) a adus un plus de interes lucrărilor, prin abordările la nivel regional, permițând, în același timp, stabilirea de contacte între cei cu preocupări de cercetare comune.

Interesul pentru demografie și migrație, reflectate în numărul ridicat al participanților la Secțiunea *Demografie și migrație*, în cadrul Conferinței de la Cluj, a semnalat, o dată în plus, importanța pe care specialiștii din spațiul științelor sociale o acordă celor două domenii în dezvoltarea României sociale și în drumul său spre integrarea europeană.